

LIEDEREN VAN GEMERT - 1

Met dit artikel wil de redactie van Gemerts Heem een rubriek openen waarin 'het Gemertse lied' wordt opgetekend en behandeld op eenzelfde wijze als ook over het plaatselijk dialect wordt gepubliceerd. Eerder werd in ons tijdschrift al geschreven over - hoe kan het anders - het Gemerts Volkslied "Van wôr ik bèn". Maar er zijn nog meer publikaties dienaangaande vermeldenswaard (1). Terwijl voorts geïnteresseerden opmerkzaam zij gemaakt op een reeds bestaande collectie, gevormd door Ine Jonkers en ondergebracht in de verzamelingen van de Heemkamer.

WEVER TE GEMERT: Een gedicht van Abraham van Collem.

In het onder redactie van socialistische voormannen als Van der Goes, Gorter, Henriette Roland Holst e.a. uitgegeven sociaal-democratisch maandschrift "De Nieuwe Tijd" publiceerde Abraham van Collem in 1909 een aantal zogeheten "liederen van huisvlijt". Eén daarvan was het hiernaast afgedrukte gedicht over de "Wever te Gemert". Naar een mogelijk bestaand hebbende relatie tussen een wever van hier en Van Collem, een Nederlands dichter van naam, kunnen we slechts gissen.

De jongste uitgave van de Grote Oosthoek Encyclopedie schrijft over hem dat hij, stammend uit een joods gezin, werd geboren in 1858 te Rotterdam en overleed in 1933 te Heemstede. Na een handelsopleiding was hij enige tijd directeur van een confectiefabriek. Meer en meer zou hij zich echter richten op de poëzie. Later vooral beïnvloed door het Russisch communisme schreef hij "brandend van medelijden met de noden van het proletariaat".

WEVER TE GEMERT.

Uit den vroegen voor-tijd
In zijn woon van bergkrijt
Plagge, wier en teer,
Hol van hollenbeer,
Spoelend woelt,
Dat de haspels tikken aan de dorre wanden
En de draad heen-om-schiet naar zijn handen,
Het kleine dienend weverke voor zijn gestoelt.

In gebukte, tusschen
Een beschot, aan lussen
Wankel boven hem,
Voet en arm omklem;
Spannend plant,
Bij het tikkend teeken dat zijn voeten-wiegen
Het gevaarte, laat uit houten klossen vliegen,
De getwijnde draadjes tot een bont-vierkant.

Voorbij venster-inham,
Droeve kleine oogvlam,
In het huis van plag',
Langzaam kruipt de dag,
Glijdt en vleit
En laat schuwe slangen langs de wanden schuiven
Gooit een ris van loovertjes uit stofjes kruiven
Op het dienend weverke in blaauw habijt.

Uit de spoelverblijfsjes
Vallen ruitenlijfsjes
Bij den rythme-tik
Tot een kleur-opchik;
„Werkertje, in vuur!”
En zijn aandacht spant de draadjes zonder glissen
En zijn meester hoeft geen vezeltje te missen.
„Meester geeft vijf dure centjes ieder uur”.

Piet van Schijndel stuurde ons de navolgende "smartlap" die in Gemert gezongen werd toen de tram voor het laatst reed:

DEN TRAM

Het is nu toch zo ver gekomen
dat je staat aan de rand van 't graf
nooit zullen wij je meer zien stomen
het mensdom wilde van je af
ik weet niet of je 't wel verdiende
dat zo gauw je einde kwam
Ik voor mij ik zal je missen
die goeie ouwerwetste tram

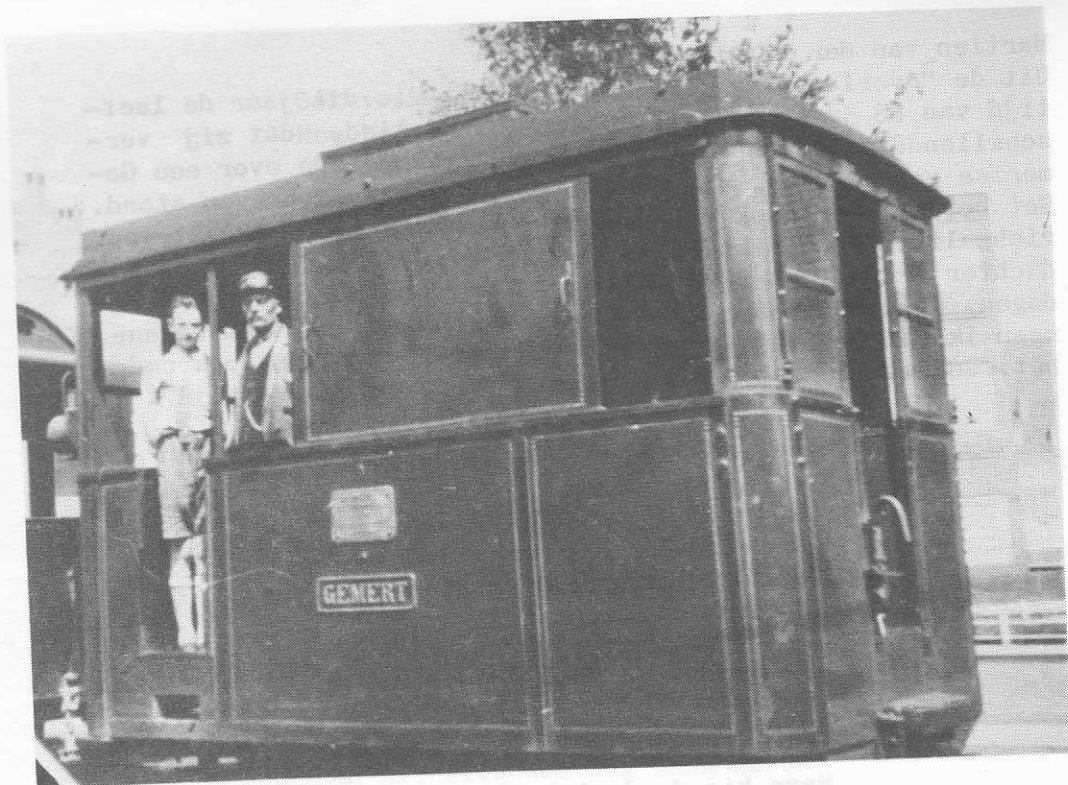
REFREIN:

Maar niemand hoor je klagen
of treuren nog om jou
want in je glorie jaren
was het een betere tijd dan nou

Wat een feest als ik met moeder
vroeger met je mee kon gaan
het derde niet al kwam je puffend
uren na vertraging aan
als ik dan 's zomers met je reisde
in wit kostuum of blauw geruit
na een uurtje kwam een ieder
helemaal in gruis eruit
vanaf je schoenen tot je das
zat je onder 't stof en onder 't as

REFREIN: Maar niemand.....

Wie mocht je al niet vervoeren
iedereen reisde met je mee
je reed naar Bedevaart en Kermis
stopte haast voor elk café
stiekum kon je een glaasje pikken
tot de conducteur je riep
ook iedereen wilde je helpen
als je soms de rails uit liep
en voor een kaartje van veertig cent
kreeg je een reis haast zonder end

De tramlokomotief "Gemert" - bouwjaar 1883,
gesloopt in 1935. De foto dateert uit 1930.

REFREIN: Maar niemand.....

Ach je maakte wel eens stukken
wie heeft niet een keer abuis
ik hoorde wel eens enkele malen
dat je ergens reed in 't huis
maar de autobus die was gekomen
ontnam je zelfs je laatste klant
je eigen graf dat ging je graven
voor haar welzijn reed je zand
ach stumper wat had je misdaan
dat je voorgoed moest van de baan

REFREIN: Maar niemand.....

Martien van der Wijst schreef ons:

Uit de "overlevering", via mijn moeder, die dit jaar de leeftijd van 88 jaar bereikte, onderstaand lied, dat zij verschillende malen zong. Het is een soort ballade over een Gemertse veldwachter, die niet al te hoog aangeschreven stond. Het betrof Adrianus van de Wateren. Het lied spreekt voor zichzelf en laat zich ook niet te moeilijk dateren. De tekstdichter zal wel niet helemaal onbekend zijn gebleven in die dagen. Ofschoon het relaas niet lovend is voor betrokkene, meen ik dat publikatie nu toch wel verantwoord is, ook omdat het veel mensen zal herinneren aan die "goeie ouwe tijd".

Laat ons al te samen zingen

Laat ons al te samen zingen
Janus kan de kost niet winnen
50 gulden bij zijn tractement
Dan is Janus weer content.

refr.: Heer wil hem beschermen.

Adrianus, ons behoeder
Was in Padua eens broeder
Maar hij deed niet als 't behoort
Daarom zetten ze 'm aan de poort.

Medemblik dat had hem later
Ook al gauw weer in de gater
Nauw was hij er in de guid
Of hij moest de poort weer uit.

In Den Bosch en Beugen mede
Wat ze daar met Janus deden
Ja, daar was het ook niet mals
Eruit moest weer de arme hals.

Nu van iedereen verlaten
Zag men hem in Gemerts straten
Met revolver en rapier
Handhaaft hij de orde hier.

Maar gij moogt hem zo niet laken
Hij kan zeer goed mutserd maken
Hooien kan hij bliksems vlug
Gezaagde boom draagt hij op z'n rug.

Ook vermelden wij in ons zangen
Hoe hij paling weet te vangen
Als hij op Koks aan 't poeren is
Dan is het maar zelden mis.

Toen zijn baas nog placht te jagen
Ging hij mee de ganse dagen
Nooit had hij een betere hond
Dan hij hier in Janus vond.

Anders ziet men hem maar zelden
In het bos en op de velden
Des te meer op het stadhuis
Want daar hoort hij blijkbaar thuis.

Nu jaagt hij niet meer op de hazen
Op fietsen zit hij nu te azen
20 pakt hij er soms op straat
's-morgens voor de mis aangaat.

's-Avonds tegen elf uren
Kan hij zich ook nog eens kuren
Wee hen, die bij bier of wijn
Dan nog soms aan 't kaarten zijn.

Heeft hij u nog eens te pakken
En ge kunt goed fietsen lakken
O, dan geeft het niemandal
Want hij schenkt u wel 't geval.

Maar hoort gij niet tot zijn vrinden
Dan zal hij u weldra vinden
Komt zo nauw niet wat hij zweert
Dat heeft meer dan één geleerd

O, hoe durft hij 't nog te wagen
50 pop er bij te vragen
Maar de leden van de Raad
Gooien het geld ook niet op straat.

Men schonk hem, is 't geen schande
Een stel nieuwe fietsebanden
Om maar munt er uit te slaan
Als hij naar Roermond mocht gaan.

Neen, geen farizeeën streken
Baten hier om goed te spreken
Donderjagen van die vent
Mispunt algemeen bekend.

N.B. Over Adriaan van de Wateren werd al eerder in ons tijdschrift geschreven in "De veldwachter en de stroper - een schets uit 1910" (Gemerts Heem, Jrg.24, 1982, p.26 e.v.)

(1) OVERZICHT VAN EERDER IN ONZE UITGAVEN GEPUBLICEERD
MATERIAAL "HET GEMERTSE LIED" BETREFFENDE.

- Over 'Van Wor ik ben', Gemerts' volkslied nummer één, werd geschreven in Gemerts Heem Jrg.20, 1978, nr.4.
- Over schutslieden van resp. Joris en Antonius-gilde werd geschreven in "Dor hedde de skut", Bijdragen tot de geschiedenis van Gemert nr.9, (1982).
- Over een St.Severus-lied (patroon van de weversgezelschappen) werd geschreven in Gemerts Heem nr.47 (p.11)
- Over een lied van het Hubertus-gilde in Gemerts Heem 43.
- Over een liedje 'baj 't kátseballe' werd geschreven in Gemerts Heem, Jrg.23, 1981, p.7 en 117.
- Over het liedje van het pumpke (een carnavalslied) in Gemerts Heem Jrg.21, 1979, nr.1.
- Over een feestlied uit 1898 gemaakt b.g.v. het 50-jarig bestaan van de Nazarethschool in: Gemerts Heem 65, 1976 p.23 e.v.
- Over een jubellied bij het gouden jubileum in 1897 van de Weverscompagnie "Loriphas" in Gemerts Heem, Jrg.26, 1984, nr.1.p.13.
- In Gemerts Heem Jaargang 25, 1983, nr.4. werd voorts geschreven over een gemeenteraadsbesluit uit 1857 waarbij Gemert-markt voor liedjeszangers en muzikanten werd verboden.

Binnen het bestek van dit artikel mag voorts niet onvermeld blijven de prachtige uitgave van Brabants Heem in 1978 van "LIEDEREN EN DANSEN UIT DE KEMPEN" geschreven door Harrie Franken. In dit boek is bovendien een zogenaamd "Moordlied" opgetekend dat als onderwerp heeft een gruwelijke moord te Gemert gepleegd. Het werd gezongen op de wijs van "de vogel vliegt" (p.362-363).